

Рудковська О.В., спеціаліст ЮФ,
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль, Україна
Кириченко В.В., студентка,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УНР У ДОБУ ДИРЕКТОРІЇ

Період 1917-1920 рр. став одним з найбільш бурхливих у державотворенні України. А особливо важливе місце в процесі українського державотворення займає період УНР часів Директорії. В. Капелюшний справедливо зауважив, що доба Директорії «вмістила в собі цікавий, хоча й неоднозначний досвід українського державотворення, який залишається ще маловивченим» [2, с. 173].

Основною проблемою, що безпосередньо позначалася на конституційному законодавстві Директорії, була різнонаправленість політики керівництва, яке не мало спільної думки щодо напрямку державного будівництва. Володимир Винниченко був прихильником розбудови радянської політики і влади трудових мас, а Симон Петлюра був прихильником європейського курсу та розвитку парламентаризму через скликання Установчих зборів.

Першим актом конституційного законодавства Директорії стала Декларація 26 грудня 1918 року, в якій було закріплено трудовий принцип, запропонований В. Винниченком. У серпні наступного року було оприлюднено Декларацію, де було оголошено курс на реалізацію «європейської моделі» побудови держави, але він не мав достатньо чіткої форми, як попередній.

Якщо поглянути на всю історію нашої держави від періоду Директорії і до наших днів, можна прослідкувати, що політика, запропонована в ті часи Винниченком і Петлюрою знайшла своє відображення протягом наступних десятиліть. Спочатку ми мали радянський період в історії України, а після розпаду Радянського Союзу був обраний курс на європейську інтеграцію.

З огляду на це, можна зробити висновок, що на той період в колах Директорії існувала повна розбіжність думок щодо подальшого державно-правового розвитку України. І навіть хитрість, на яку пішов В. Винниченко, замінивши «радянську владу» на систему «трудова рад», не знайшла підтримки в політиці Директорії, адже вже в серпні з'явилась Декларація, яка закріпила принцип Петлюри.

Конституційний характер мав Закон «Про Державну Народну Раду УНР», де зазначався порядок формування, склад та організація роботи

Державної Народної Ради та її депутатів. Даний закон чітко визначив компетенцію Народної Ради, а також правовий статус і повноваження її депутатів. Було прийнято низку законів, які закріплюють загальні конституційно-правові засади: «Про державну мову в УНР» від 1 січня 1919 р., «Про відновлення гарантій недоторканності особи на території УНР» від 28 лютого 1919 р. Хоча ці нормативно-правові акти мали здебільшого декларативний характер, але вони стали важливим внеском у продовження розвитку національних і демократичних конституційно-правових засад.

Директорія готувала власний проект Конституції. На обговорення було представлено три законопроекти Основного Закону, а саме: «Начерк проекту державного законодавства для Української Трудової Республіки», розроблений доктором права Остапом Копцюхом; індивідуальний проект Конституції УНР професора Отто Ейхельмана; проект урядової конституційної комісії.

Проект О.Копцюха хоч і передбачав побудову в Україні соціалізму та трудової республіки, але мав цілком демократичне спрямування – створення парламентської федеративної держави, де забезпечується повнота прав і свобод, за будь-якими ознаками, в тому числі і соціальними [1].

Проект конституції Ейхельмана повністю ґрунтувався на загальнолюдських цінностях та правах людини. На думку автора, принцип демократії має базуватися на поділі влади на п'ять гілок: установчу, законодавчу, виконавчу, судову і фінансово-контрольну [3, с. 250]. Варто зазначити, що в даному проекті велика увага приділялася конституційному тлумаченню законів і ліквідації прогалів у праві, що є актуальним і в законодавстві України на сучасному етапі.

Фінальним у конституційному процесі Директорії став проект, який підготувала урядова конституційна комісія у жовтні 1920 року. За даним проектом Україна мала бути парламентською республікою, побудованою за класичним поділом влади на законодавчу виконавчу і судову.

Отже, можемо зробити висновок, що Директорія зробила значний внесок у розвиток сучасного українського конституціоналізму. Проекти конституцій, запропоновані за доби Директорії, є цінним джерелом для становлення демократії. Навіть в такий складний період Директорія відновила деякі конституційні закони Центральної Ради, які були спрямовані на захист прав і свобод людини і громадянина, автономію, громадянство, мову тощо. З огляду на сьогодні ми можемо стверджувати, що сучасна політика не повинна відрікатись від конституційних засад минулого, а навпаки, покладатись на них як на досвід, на основі якого можна робити аналіз сучасних подій і будувати міцні конституційно-правові відносини і державу в цілому. Діяльність Директорії мала складний і суперечливий шлях пошуку найбільш прийнятної форми

державного устрою.

Література

1. Присяжнюк А.Й. Конституційний проект О. Копцюха та його роль у державному будівництві в УНР доби Директорії (історико-юридичний аналіз) / А.Й. Присяжнюк // Ученые записки Таврического національного университета им. В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки». Том 20 (59), № 2. 2007. – С. 56-63.

2. Капелюшний В. Здобута і втрачена незалежність: історіограф. нарис укр. державності доби націонал.-визвол. змагань (1917-1921 рр.) / В. Капелюшний. – К.: Олан, 2003. – 608 с.

3. Терлюк І. Я. Український органічний конституціоналізм: доба «Другої» УНР / І.Я. Терлюк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2015. – № 827. – С. 246-251.

УДК 343.192(043.2)

Сеник Т.Б., аспірант,
Львівський національний університет ім. Івана Франка,
м. Львів, Україна
Науковий керівник: Бобечко Н.Р., д.ю.н., професор

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ВІДКЛАДЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ЗГІДНО ЗКРИМІНАЛЬНО- ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ПОЧАТКУ ХХ ст.

У зв'язку з тим, що східні території України знаходилися під окупацією Росії, а західні території перебували у володінні Польщі, основними нормативно-правовими актами, що здійснювали регулювання кримінального судочинства в Україні були Кримінально-процесуальний кодекс Польщі 1928 р. і Кримінально-процесуальний кодекс УРСР 1922 р.

Дія Кримінально-процесуального кодексу Польщі 1928 р. (далі – КПК Польщі) поширювалася на частину галицьких і волинських земель, які на початку ХХ ст. знаходилися під владою Польщі. Кодекс майже не містив норм, які б стосувалися інституту відкладення судового розгляду в кримінальному провадженні. Також кодекс не здійснював й чіткого розмежування цього інституту права від інституту перерви в судовому засіданні. Наприклад, «якщо свідок, який не може з'явитися, не дав показання щодо обставин, які суд вважає необхідними, суд перериває або відкладає слухання і доручає допит свідка одному зі своїх членів або міському суду, в районі якого знаходиться свідок» (§ 1 ст. 345 КПК Польщі 1928 р.) [1].

КПК Польщі 1927 р. передбачав, що перерва в слуханні справи судом